

tosti sakramenta i pristati na igru taštine? Smijemo li kumovati izobličavanju svetih obreda?

Dužnost nam je sve poduzeti da se izbjegnemo opisani neredi. Još prije dana pričesti moramo upozoriti na spomenute pretjeranosti i djecu i roditelje i snimatelje i sve vjernike. Napose valja upozoriti na svetost časa prisutne fotografe. Svoj posao moraju obavljati s dužnim poštovanjem, tiho i neupadno. Još ćemo jednom ponoviti svoje preporuke na početku pričesne svečanosti i prije samog čina. Pričestitelj će dijeljenje sakramenta obavljati bez osvrtnja na fotografe, ali polako i skladno da i oni mogu bez nervoze izvršiti svoj »zadatak«.

Poslije obreda neka se slikaju — pojedinačno i grupno — do mile volje. Još bolje, ako to obave pred crkvom.

Slične probleme doživljavamo i prigodom ostalih obreda, naročito krštenja, vjenčanja, krizme, pokopa itd. U svim tim prigodama nećemo ljudima uskrasiti veselje uzimanja slikovnih uspomena (koje u kasnijim životnim krizama mogu biti i spasonosne), ali uvijek čuvajući svetost čina, časa i mjesta. Imat ćemo na pameti u prvom redu dobro duša i slavu Božju (ne ljudsku!).

Marko Babić

PROSNI DANI I KVATRE

»Opća uredba o liturgijskoj godini i kalendaru« već je 1969. g. prestupila pojedinim biskupskim konferencijama da odrede »vrijeme i smisao slavljenja prosnih dana i kvatri kako bi se oni mogli prilagoditi potrebama različitih krajeva i vjernika« (OU br. 46). Naša Biskupska konferencija je tek ove godine odredila da se »obnavlja slavlje kvatri kao četiriju tjedana u godini ... i liturgija Prosnih dana kao uobičajena molitvena liturgija dana uoči Uzašašća Gospodnjega«. ¹ Za područje splitsko-makarske nadbiskupije Sveta je Stolica već odobrila obrasce za prosne dane. Po odluci splitsko-makarskog ordinarija »obred koji će biti odobren u bliskoj budućnosti za Jugoslaviju pod naslovom 'Kvatri i prosni dani' nije obavezan za (tu) nadbiskupiju«. ²

Obavljanje liturgije prosnih dana i kvatara na našem području zgodna je prigoda da se prisjetimo, barem ukratko, značenja tih dana i smisla njihova slavljenja, da svratimo pozornost na nove naglaske i potaknemo razmišljanje o konkretnim pothvatima.

Određujući svrhu prosnih dana i kvatara, već spomenuta Opća uredba o liturgijskoj godini i kalendaru kaže: »Na prosne dane i

¹ Usp. *Vjesnik Nadbiskupije zagrebačke*, br. 2/1984. 71-72.

² *Vjesnik Splitsko-makarske nadbiskupije*, br. 6/1983, 39

kvatre Crkva običava moliti Gospodina za različite potrebe ljudi prije svega za plodove zemlje i ljudskog rada te mu javno zahvaljivati.«³ Radi se, dakle, o dvjema skupinama molitvenih obreda koji su zbog zajedničkog obilježja pokorničkog karaktera svrstani zajedno. Da lakše uočimo pojedine specifičnosti, promotrit ćemo ih zasebno.

Proсни dani (rogationes) su bili dugo vremena omiljela pokornička pobožnost zapadnog kršćanstva. Obilježavani su ophodima, litanijским zazivima svetaca i posebnim misnim obrascima. S vremenom su poprimili skoro isključivo obilježje prosnih zaziva za uspjeh zemljoradničkih poslova. Održavali su se 25. travnja (tzv. Velike litanije) i tri dana pred Uzašašće (Male litanije). Prvi oblik je nastao u Rimu i povezuje se uz početak proljetne sjetve, a drugi u južnoj Galiji gdje se spominje biskup Mamert koji je prvi put 470. g. predvodio trodnevni post i molitvu litanija zazivajući tako Božju pomoć i zaštitu pred prijetnjom poplave i potresa. Kasnije se taj običaj ustalio kao posebno vrijeme posvećeno postom i molitvom u vremenima teških nevolja. Molitve za uspjeh poljoprivrednih radova dale su tim danima posebni biljeg.

Nagla urbanizacija i industrijalizacija i duboke promjene društvenih prilika, nužno su zahtijevale pomake u naglascima ove pobožnosti. Isključivi naglasak na uspjehu poljoprivrednih radova ne može biti više svugdje djelotvoran. Zbog toga naši biskupi preporučuju da bi u urbanim sredinama te dane trebalo iskoristiti kao prigodu za kršćansko vrednovanje ljudskog rada i solidarnosti s braćom u nevolji. Ostavljeno je dosta širine u izborima tekstova i dužine trajanja tih dana. To mogu biti sva tri dana pred Uzašašće, ali je obavezna samo srijeda. Prepušteno je pastoralnoj razboritosti pojedinih svećenika da izaberu i odgovarajuće misne obrasce.

Kvatre. — Kršćansko uvjerenje, da smo u svemu ovisni o Božjem blagoslovu, potaklo je stvaranje običaja da se četiri puta godišnje zajednički moli Božji blagoslov za uspjeh čovjekova rada u tim godišnjim dobima. Kako su kršćani u vrijeme nastanka toga običaja bili uglavnom poljoprivrednici, ta molitva je dobila obilježje prosnih molitava za uspjeh poljskih radova o kojima je ovisio život kršćana. Održavali su se u vrijeme sjetve, žetve i berbe. Kasnije je tome pridruženo i četvrto vrijeme i tako su nastale kvatre — četiri vremena. To se zgodno povezuje sa starozavjetnim postom koji se održavao četiri puta godišnje⁴.

Kvatrene termine je fiksirao papa Grgur VII. godine 1078: srijeda, petak i subota u tjednima koji slijede iza spomendana sv. Lucije, Ciste srijede, Duhova i Uzvišenja sv. Križa. Radi lakšeg pamćenja postojala je izreka: »Post lentem, post Pentem, post crucem, post Lucem.« Ti su se termini ustalili u čitavoj Zapadnoj crkvi tek u 13. stoljeću.

Koliko god je istina da su kvatre bile tijesno povezane uz blagoslov poljoprivrednih radova, ipak je činjenica da je istovremeno u Crkvi

³ Opća uredba o liturgijskoj godini i kalendaru, br. 45.

⁴ Usp. Zah 8,19.

bio običaj da se uz te dane povezuje i rast duhovnog života. Tako je već za pape Gelazija (+ 496.) uveden običaj da se sveti redovi podjeljuju na kvatrenu subotu. Taj običaj je ušao i među propise staroga kanonskog prava iz 1917. godine⁵

Po porijeklu, kvatre su rimski običaj koji je kasnije prihvatila cijela Zapadna crkva. Prema tom običaju, srijeda i petak u kvatrenom tjednu su posvećivani postom, a subotom se slavilo bdjenje koje bi završavalo misnim slavljem nedjeljom u zoru.

To izvorno usmjerenje kvatara utjecalo je na odredbu naše biskupske konferencije kojom su kvatre obnovljene i prilagođene novijim prilikama. Zbog toga poticaj da »uz dosadašnje usmjerenje (plodovi zemlje, posveta ljudskog rada, javna zahvala Bogu, molitva za duhovna zvanja) budu otvorene i drugim potrebama opće ili mjesne Crkve i svijeta«⁶. To je uvjetovano urbanizacijom i drugim promjenama isto kao i kod proskih dana. I u jednom i u drugom slučaju traži se od pastoralnih radnika da te pobožnosti prilagode svojim specifičnim prilikama imajući uvijek na pameti potrebe i opće i mjesne Crkve i svijeta.

Ostavljajući mogućnost da svaki mjesni ordinarij odredi posebni značaj tih molitava i odgovarajućih obrazaca, BKJ određuje da kvatre »općenito ... budu ovako usmjerene: *zimске* neka budu posvećene kršćanskoj dobrotvornosti i zahvali Bogu za njegova dobročinstva; *proljećne* ... neka se posvete pokori i obraćenju; *ljetne* ... neka budu posvećene molitvi za posvetu ljudskog rada i za urod zemlje; *jesenske* ... za redovnička i svećenička zvanja i za kršćansku izgradnju mladeži«⁷

Prema tome, treba uskladiti i misne tekstove. Ali, osim toga, preporučuje se, osobito zajednicama vezanim na kor, da u časoslovu održe produženo bdjenje kako je naznačeno u dodatku časoslova. A sve to skupa bit će pastoralno djelotvornije »ako se poveže sa širom pastoralnom akcijom u skladu s usmjerenjem određenoga kvatrenog termina«⁸.

I da zaključimo. Dobro je da je i ta vrsta pobožnosti došla na red u slijedu obnove crkvenog života zacrtanoj na Drugom vatikanskom saboru. Dobro je da je tim danima dan i teološko-liturgijski komentar. Dobro je da je ostavljeno dovoljno prostora za prilagodbu specifičnim prilikama. Dobro je da je Biskupska konferencija Jugoslavije provela »teološka, liturgijska i pastoralna istraživanja«, ali nije dobro da se na to moralo čekati petnaestak godina. Nije dobro da još uvijek nemamo prikladan priručnik u kome bi se na jednom mjestu nalazili svi tekstovi potrebni za te pobožnosti.

Ipak, uza sve nedostatke, ovo može biti efikasan pastoralni pothvat, ali samo ako ovo molitveno bogoslužje bude spontani izraz života neke zajednice, tj. kruna ostvarivanja vjere i ljubavi kroz rad i suradnju u Božjem djelu i služenju braći.

⁵ Usp. *Codex iuris canonici*, Can. 1006, § 2.

⁶ *Vjesnik Nadbiskupije zagrebačke*, br. 2/1984, 73.

⁷ Isto mjesto.

⁸ Isto mjesto.